

Jednosmerne struje – 4 čas

Tevenenova teorema
Kondenzatori u kolu jednosmerne
struje

- **Zadatak 1.** Odrediti struju I_{E_1} naponskog generatora E_1 kao i njegovu snagu, P_{E_1} primenom Tevenenove teoreme.

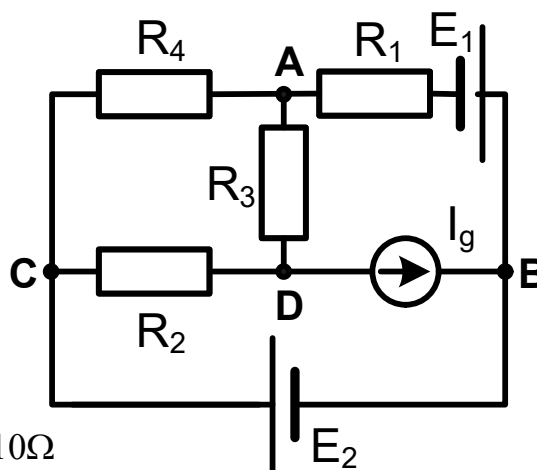
Poznato je:

$$I_g = 1\text{A}$$

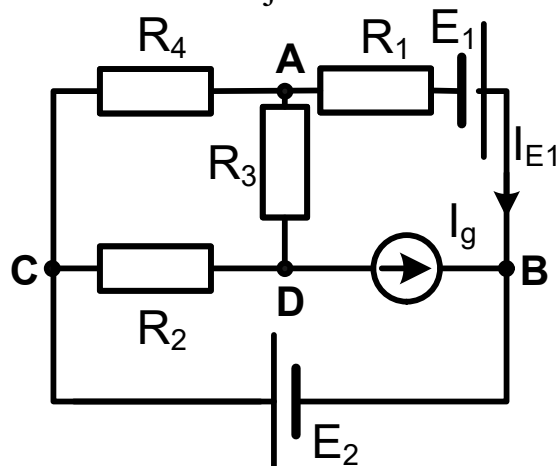
$$E_2 = 40\text{V}$$

$$E_1 = 60\text{V}$$

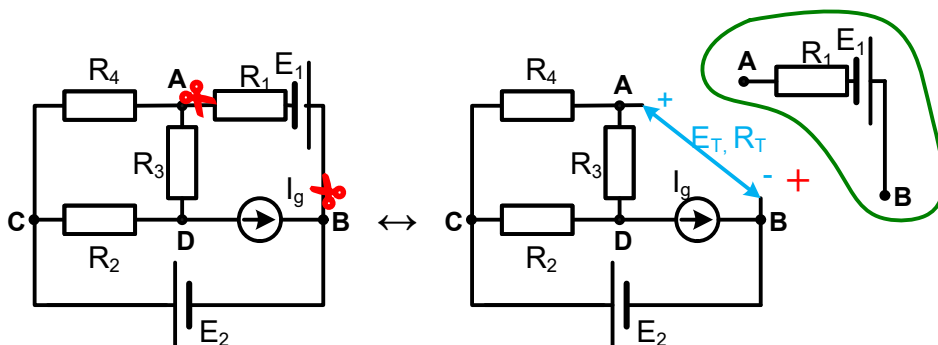
$$R_1 = R_2 = R_3 = R_4 = R = 10\Omega$$

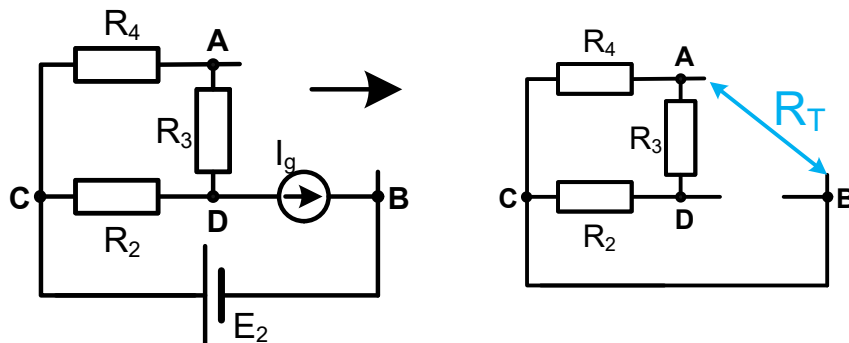
- Snaga naponskog generatora E_1 je: $P_{E_1} = E_1 I_{E_1}$
- Dakle, da bi se našla tražena snaga potrebno je naći struju I_{E_1} .
- Kada se u zadatku primenjuje Tevenenova teorema prvo je potrebno odrediti tačke između kojih treba odrediti Tevenenov generator.

- Kako je nama potrebno da nađemo stuju u I_{E_1} , to znači da granu u kojoj se nalazi ta struja (grana sa R_1 i E_1) ne smemo da “spakujemo” u Tevenenov generator.
- Tu granu “odsecamo” i od ostatka kola tražimo Tevenenov generator.

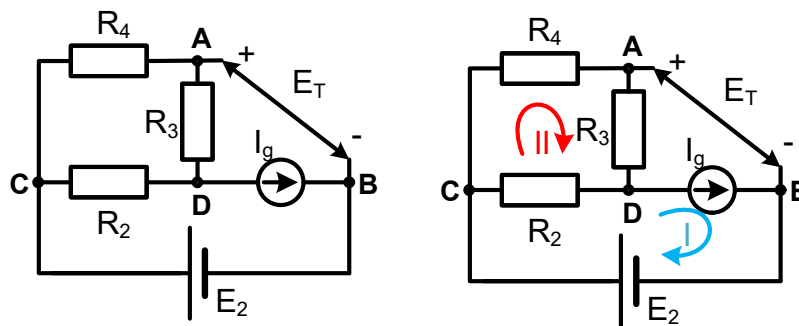

- Na slici je prikazana ekvivalentna šema za određivanje otpornosti Thevenenovog generatora između tačaka A i B.
- Naponski generator E_2 zamenjen je kratkim spojem,
- Strujni generator I_g zamenjen je otvorenom vezom.

$$R_T = R_{AB} = R_4 \parallel (R_2 + R_3) = R \parallel 2R = \frac{2}{3}R = \frac{20}{3}\Omega$$

- Na slici je prikazana ekvivalentna šema je ekvivalentna šema za elektromotorne sile Thevenenovog generatora između tačaka A i B.
- Ovo kolo može se rešavati na bilo koji način.
- Ukoliko se odlučimo za metodu konturnih struja, postoje 2 čvora (C i D) i 3 grane (tačke A i B više nisu čvorovi), stoga postoji $3-2+1=2$ konturne struje, slika desno.

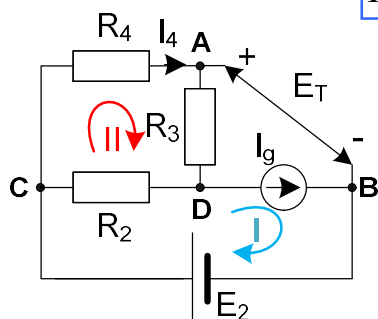

- Važi:

$$I_I = I_g \Rightarrow I_I = I_g$$

$$R_{21}I_I + R_{22}I_{II} = E_{II} \quad -R_2I_I + (R_2 + R_3 + R_4)I_{II} = 0$$

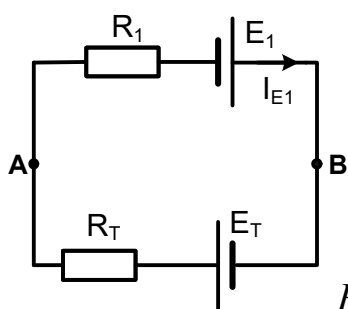
$$\Rightarrow I_I = 1\text{A} \quad I_{II} = \frac{1}{3}\text{A}$$

- Elektromotorna sila Tevenenovog generatora jednaka je naponu U_{AB} otvorene veze:

$$E_T = U_{AB}^{OV} = E_2 - R_4 I_4 = \frac{110}{3}\text{V}$$

- Kada se vrati u početno kolo, dobija se kolo na slici
- Sada se lako računa struja kroz naponski generator E_1 :

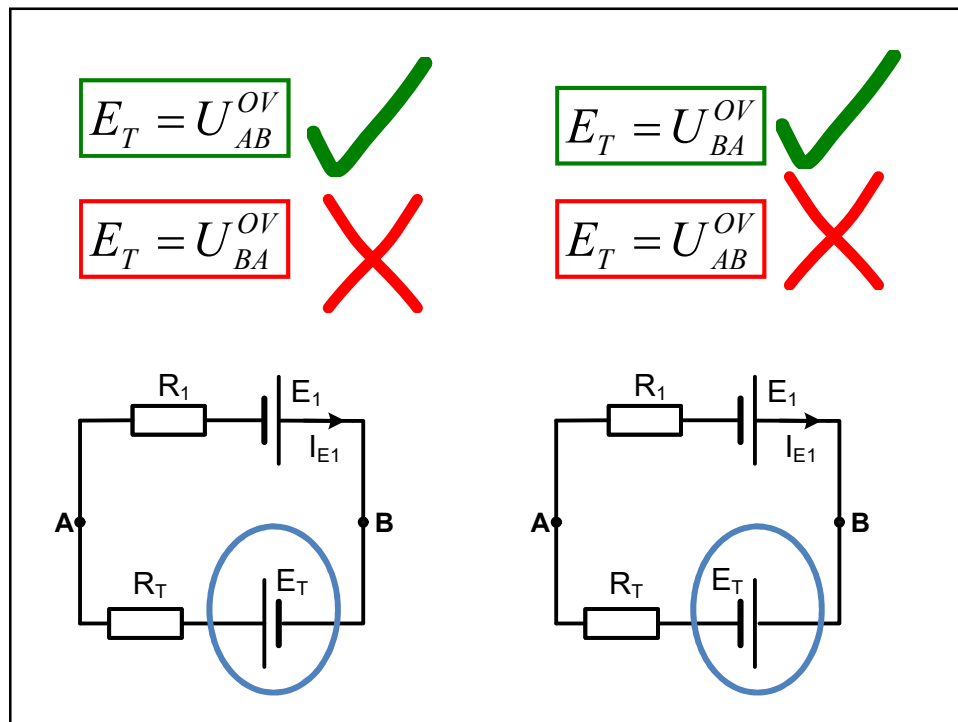

$$I_{E_1} = \frac{E_1 + E_T}{R_1 + R_T} = 5,8\text{A}$$

- Snaga naponskog generatora E_1 :

$$P_{E_1} = E_1 I_{E_1} = E_1 \frac{E_1 + E_T}{R_1 + R_T} = 348\text{W}$$

- Obratiti pažnju na znak Tevenenovog generatora prilikom njegovog “vraćanja” u početno kolo.
- U ovom primeru tražili smo Tevenenov generator između tačke A (+) i B (-), pa je tako orijentisan i Tevenenov generator na ovoj slici!!!

- **Zadatak 2.** Odrediti struju snagu otpornika R_3 , P_{R3} primenom Tevenenove teoreme.

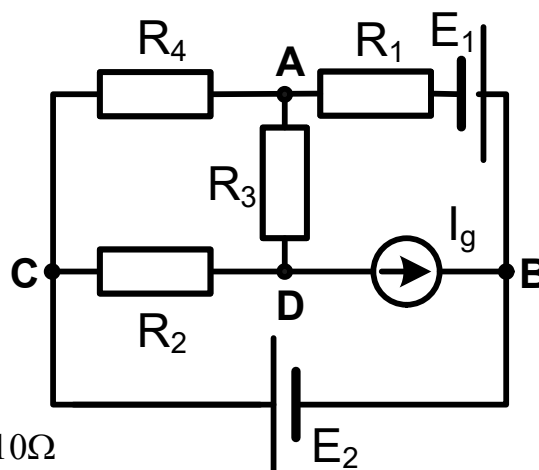
Poznato je:

$$I_g = 1\text{A}$$

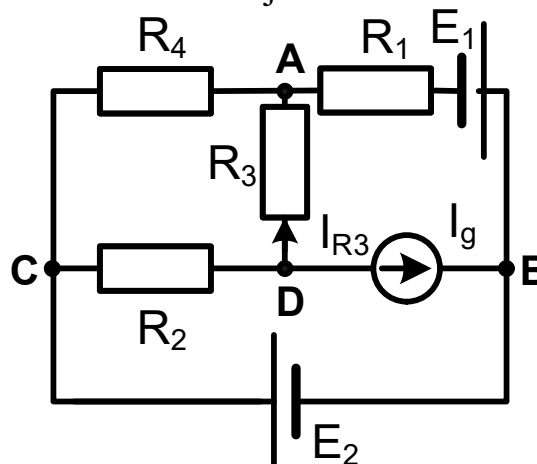
$$E_2 = 40\text{V}$$

$$E_1 = 60\text{V}$$

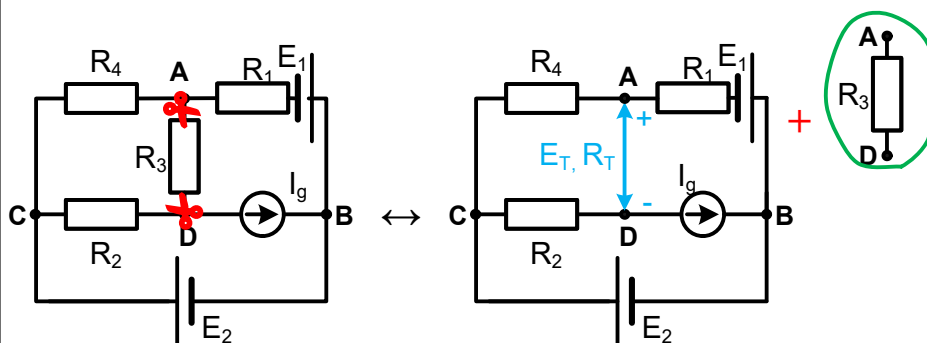
$$R_1 = R_2 = R_3 = R_4 = R = 10\Omega$$

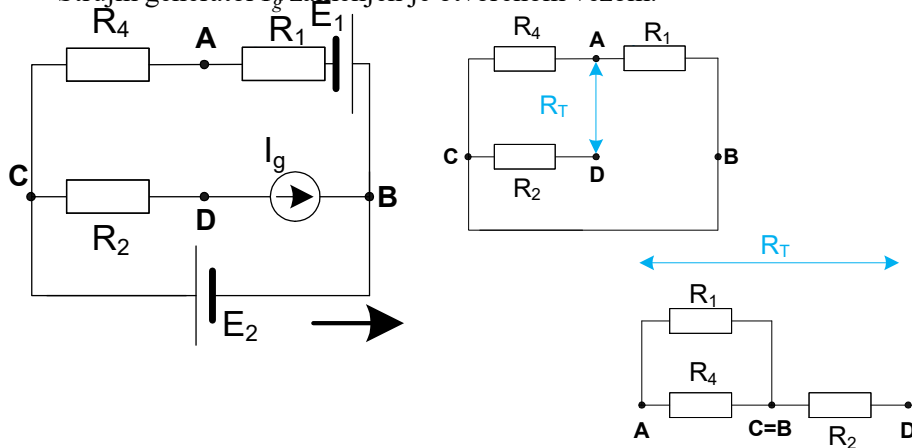
- Snaga otpornika R_3 je: $P_{R_3} = R_3 I_{R_3}^2$
- Dakle, da bi se našla tražena snaga potrebno je naći struju I_{R_3} .
- Kada se u zadatku primenjuje Tevenenova teorema prvo je potrebno odrediti tačke između kojih treba odrediti Tevenenov generator.

- Kako je nama potrebno da nađemo stuju u I_{R_3} , to znači da granu u kojoj se nalazi ta struja (grana sa R_3) ne smemo da “spakujemo” u Tevenenov generator.
- Tu granu “odsecamo” i od ostatka kola tražimo Tevenenov generator.

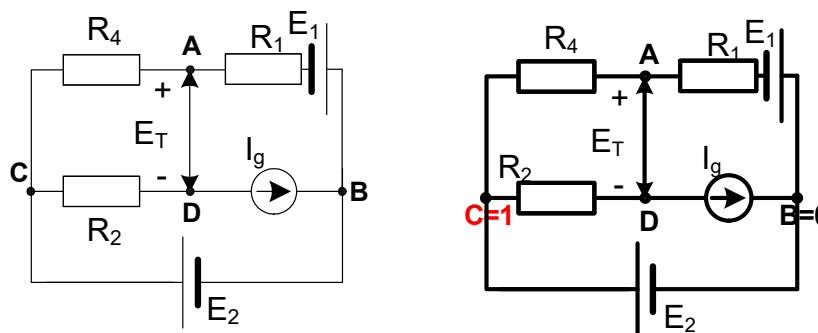

- Na slici je prikazana ekvivalentna šema za određivanje otpornosti Tevenenovog generatora između tačaka A i D.
- Naponski generatori E_1 i E_2 zamenjen je kratkim spojem,
- Strujni generator I_g zamenjen je otvorenom vezom.

$$R_T = R_{AD} = R_2 + R_4 \parallel R_1 = R + \frac{R}{2} = \frac{3}{2}R = 15\Omega$$

- Na slici je prikazana ekvivalentna šema je ekvivalentna šema za elektromotorne sile Tevenenovog generatora između tačaka A i D.
- Ovo kolo može se rešavati na bilo koji način.
- Ukoliko se odlučimo za metodu konturnih struja, postoje 2 čvora (C i B) i 3 grane (tačke A i D više nisu čvorovi), stoga postoji $2-1=1$ nepoznati napon, slika desno.
- Neka se za tačku nultog potencijala uzme čvor B, a čvor C=1

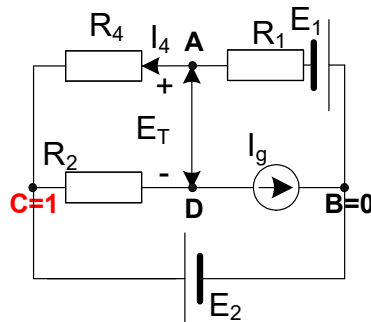
- Kako imamo idealan naponski generator E_2 postoji samo jednačina: $U_{10} = E_2 = 40 \text{ V}$

- Kroz otpornik R_2 teče struja I_g , pa nam je za napon U_{AD} potrebna još struja kroz R_4 :

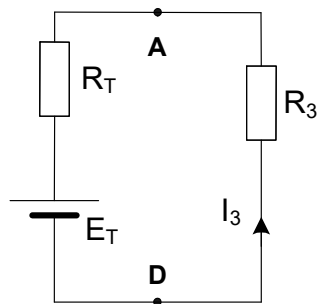
$$U_{10} = U_{CB} = -E_1 - R_1 I_4 - R_4 I_4 \Rightarrow I_4 = -\frac{U_{10} + E_1}{R_1 + R_4} = -5 \text{ A}$$

- Elektromotorna sila Tevenenovog generatora jednaka je naponu U_{AD} otvorene veze:

$$E_T = U_{AD}^{OV} = R_2 I_g + R_4 I_4 = -40 \text{ V}$$

- Kada se vrati u početno kolo, dobija se kolo na slici
- Sada se lako računa struja kroz otpornik R_3 :

$$I_3 = \frac{-E_T}{R_3 + R_T} = 1,6 \text{ A}$$

- Snaga otpornika R_3 :

$$P_{R_3} = R_3 I_3^2 = R_3 \left(\frac{E_T}{R_3 + R_T} \right)^2 = 25,6 \text{ W}$$

- Obratiti pažnju na znak Tevenenovog generatora prilikom njegovog “vraćanja” u početno kolo.
- U ovom primeru tražili smo Tevenenov generator između tačke A (+) i D (-), pa je tako orijentisan i Tevenenov generator na ovoj slici!!!

Kondenzatori u kolu jednosmerne struje

- U zadacima sa kondenzatorima u kolu jednosmerne struje, struja kroz kondenzator, u stacionarnom stanju, uvek je jednaka nuli.

$$I_C = 0$$

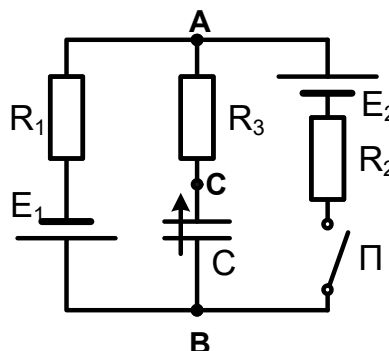
- **Zadatak 3.** Za kolo na slici odrediti količinu naelektrisanja Q kojom je opterećen kondenzator C :
  - a) ukoliko je prekidač Π zatvoren,
  - b) ukoliko je prekidač Π otvoren,
  - c) naelektrisanje koje je proteklo kroz granu sa kondenzatorom nakon otvaranja prekidača.

Poznato je:

$$E_1 = 3 \text{ V} \quad R_1 = 10 \Omega$$

$$E_2 = 5 \text{ V} \quad R_2 = 20 \Omega$$

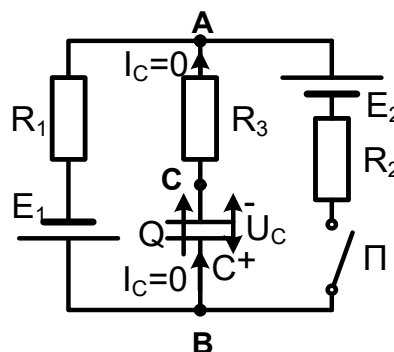
$$C = 10 \mu\text{F} \quad R_3 = 30 \Omega$$

- Jednosmerna struja ne protiče kroz granu sa kondenzatorom tj. $I_C=0$, te je pad napona na otporniku R_3 jednak je nuli tj:

$$U_{CA}=R_3I_C=0.$$

- Odnosno važi: $U_C=U_{BC}=U_{BA}-U_{CA}=U_{BA}$
- Kako je $Q=CU_C=CU_{BA}$ dovoljno je odrediti napon U_{BA} u slučaju kada je prekidač zatvoren i u slučaju kada je prekidač otvoren, i na osnovu napona se određuje naelektrisanje kondenzatora.

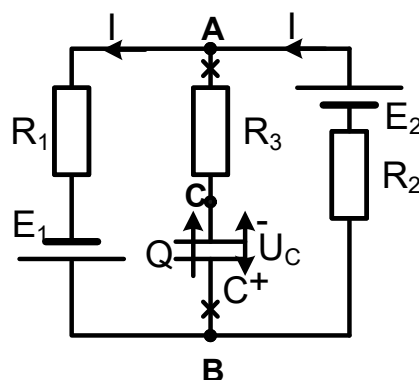

- Kada je prekidač Π zatvoren u kolu postoji struja koja prolazi kroz grane sa naponskim generatorima E_1 i E_2 .
- Struja kroz granu sa kondenzatorom jednaka je nuli.

$$I = \frac{E_1 + E_2}{R_1 + R_2} = \frac{8}{30} \text{ A}$$

$$U_C^{\Pi \rightarrow Z} = U_{BA} = -E_2 + R_2 I = \frac{1}{3} \text{ V}$$

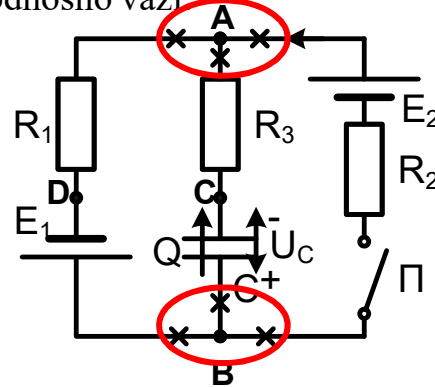
$$Q^{\Pi \rightarrow Z} = C U_C^{\Pi \rightarrow Z} = \frac{10}{3} \mu\text{C}$$

- Kada je prekidač Π otvoren u grani sa generatorom E_2 ne postoji struja.
- Kako ni u grani sa kondenzatorom ne postoji struja, zbog I KZ struja neće postojati ni u grani sa naponskim generatorom E_1 .
- Tada je pad napona na otporniku R_1 jednak nuli, odnosno potencijali tačke A i D su isti, odnosno važi:

$$U_C^{\Pi \rightarrow O} = U_{BA} = U_{BD} = E_1 = 3V$$

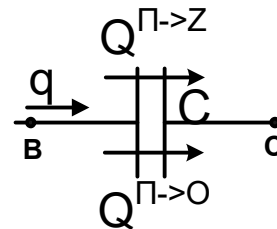
$$Q^{\Pi \rightarrow O} = CU_C^{\Pi \rightarrow O} = 30\mu C$$

- Naelektrisanje koje je protekolo kroz granu sa kondenzatorom jednako je razlici naelektrisanja kondenzatora kada je prekidač otvoren i naelektrisanja kondenzatora kada je prekidač zatvoren:

$$Q^{\Pi \rightarrow O} = +Q^{\Pi \rightarrow Z} + q$$

$$q = Q^{\Pi \rightarrow O} - Q^{\Pi \rightarrow Z} = \frac{80}{3} \mu C$$

- **Zadatak 4.** Na slici je prikazana mreža otpornika i kondenzatora priključena na napon nepromenljive vrednosti $U_{AB}=20V$. Odrediti količinu naelektrisanja i napon na svakom kondenzatoru:

a) ukoliko je prekidač Π zatvoren,

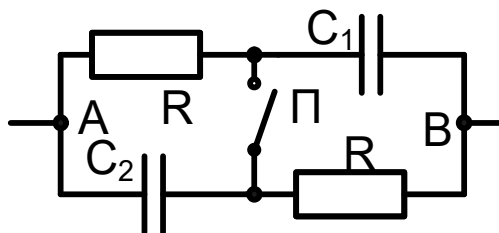
b) ukoliko je prekidač Π otvoren.

Poznato je:

$$R = 20\Omega$$

$$C_1 = 10\text{nF}$$

$$C_2 = 15\text{nF}$$

- Kada je prekidač Π zatvoren u kolu postoji struja koja prolazi kroz grane sa otpornicima R_1 i R_2 .
- Struja kroz grane sa kondenzatorima jednaka je nuli.

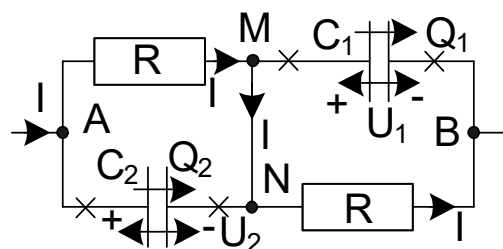
$$I = \frac{U_{AB}}{R + R} = \frac{20}{40} = \frac{1}{2} \text{ A}$$

$$U_1^{\Pi \rightarrow Z} = U_{MB} = U_{NB} = RI = 10V$$

$$U_2^{\Pi \rightarrow Z} = U_{AN} = U_{AM} = RI = 10V$$

$$Q_1^{\Pi \rightarrow O} = C_1 U_1^{\Pi \rightarrow O} = 100\text{nC}$$

$$Q_2^{\Pi \rightarrow O} = C_2 U_2^{\Pi \rightarrow O} = 150\text{nC}$$

- Kada je prekidač Π otvoren u grani sa otpornikom R i kondenzatorom C_1 ne postoji struja, takođe u grani sa otpornikom R i kondenzatorom C_2 ne postoji struja. Zbog toga je test struja I jednaka nuli.
- Kako nema nijedne struje, napon na kondenzatorima jednak je naponu U_{AB} : $U_1^{\Pi \rightarrow O} = U_2^{\Pi \rightarrow O} = U_{AB} = 20V$

$$Q_1^{\Pi \rightarrow O} = C_1 U_1^{\Pi \rightarrow O} = 200\text{nC}$$

$$Q_2^{\Pi \rightarrow O} = C_2 U_2^{\Pi \rightarrow O} = 300\text{nC}$$

